

Sosyal Beceri Programının (BLOCKS) İlköğretim İkinci Kademe Öğrencilerinin Sosyal Beceri Düzeyleri Üzerindeki Etkisi

The Effects Of Building Lives On Cooperative Knowledge Skills (BLOCKS) Program On Social Skills Of The Middle School Students

Özlem TAGAY*, Yaprak BAYDAN**, Nilüfer VOLTAN ACAR***

Özet

Bu çalışmanın amacı Türk kültürüne uyarlanarak uygulanan sosyal beceri programının (BLOCKS) ikinci kademe öğrencilerinin sosyal beceri düzeyleri üzerindeki etkililiğinin incelenmesidir. Fair ve McWhirter (2002) tarafından geliştirilen program olan BLOCKS'un temel amacı, bireylerin diğerleri ile başarılı ilişkiler kurmalarını sağlamaktır. Bu program, işbirliği, sorumluluk, empati ve kendini kontrol gibi beceriler yolu ile, öğrencilerin arkadaşları ve yetişkinler ile olan ilişkilerinde, etkili olma ihtiyacını karşılamaktadır. Program, Hacettepe Üniversitesi Psikolojik Danışma ve Rehberlik Anabilim Dalı'nda doktora eğitimine devam eden iki araştırmacı tarafından, bir süpervizör denetiminde yürütülmüştür. Veriler, Kocayörük (2000) tarafından geliştirilen "Sosyal Beceri Ölçeği (SBÖ)" ile elde edilmiştir. Araştırmadan elde edilen bulgulara göre; deney grubunun kendi içinde ilerleme kaydettiği, deney grubu ile kontrol grubu arasında da fark bulunduğu görülmüştür. İzleme testi sonuçlarına göre de programın etkililiğinin devam ettiği anlaşılmıştır. Bu sonuçlara göre programın ikinci kademe öğrencilerine uygun olduğu söylenebilir.

Anahtar Sözcükler: BLOCKS, Sosyal beceri, İşbirliği becerileri

Abstract

The main purpose of this study is to examine the effectiveness of the BLOCKS (Building Lives on Cooperative Knowledge Skills Program), adopted to Turkish context, on the social skills of middle school students. BLOCKS program was developed by Fair and McWhirter (2002). Primary goal of this program is to teach young people to negotiate successful interactions with others. Doctoral students from Hacettepe University, Psychological Counseling and Guidance Doctoral Program participated as supervisors. The program data were acquired according to the requirements of Advance Group Counseling Practicum course. The research was designed on pre, post, and follow- up experimental group and a control group. Social Skills Scale (SSS), developed by Kocayürek (2000), was employed to assess the level of social skills of the students. The results indicated that effectiveness of BLOCKS was found statistically significant, and showed that the experimental group made advance. Also, tests proved that the positive effects of BLOCKS were permanent. To conclude, it appears that the BLOCKS training develops the social skills of middle school students.

Key Words: BLOCKS, Social skills, Cooperative knowledge skills

* Öğretim Görevlisi, Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi, ozlemtagay@gmail.com
** Dr., Göynücek Atatürk İlköğretim Okulu, yaprakbaydan@yahoo.com
*** Prof. Dr., Hacettepe Üniversitesi, nva@hacettepe.edu.tr

Giriş

Sosyal birer varlık olan insanlar diğer insanlarla birlikte yaşamak durumundadır. Birlikte yaşamının en temel gerekliliği; etkili iletişim kurabilmektir. Birlikte yaşayabilmek için toplumun gerektirdiği sosyal kabulü olan davranışlar sergilemek kaçınılmazdır.

Yirmi birinci yüzyılda, değişen yaşam koşullarına paralel olarak eğitim sisteminin beklentilerinden biri de öğrencilerin tüm yönleri ile gelişmelerinin sağlanmasıdır. Bunun için öğrencilerin akademik gelişmelerinin yanı sıra sosyal ve duygusal gelişmelerinin desteklenmesi önemlidir. İlköğretim çağı, öğrencilerin kişisel ve sosyal gelişmelerinin en önemli olduğu dönemdir.

Bireyin gelişiminde en önemli süreçlerden biri sosyalleşmedir. Sosyalleşme, bireylerin özellikle çocukların belirli bir grubun işlevsel üyeleri haline geldikleri ve grubun diğer üyelerinin değerlerini, davranışlarını ve inançlarını kazandıkları bir süreçtir. Her ne kadar bu süreç, doğumdan hemen sonra başlayıp bireyin yaşamı boyunca sürmekle birlikte, sürecin etkilediği davranışların çoğu ilk çocukluk döneminde belirgin duruma gelmektedir (Gander, Mary, Gardiner ve Harry 1993).

Bacanlı'ya (2005) göre, ilköğretim dönemi, öğrenciler için başkalarının keşfedildiği dönemdir. Bu durum, bireyin diğerleri ile ilişkiler kurabilmesi anlamına gelir. Bireyin diğerleriyle başarılı şekilde etkileşimde bulunmasına olanak sağlayan bu davranışlar sosyal beceri olarak tanımlanabilir. Sosyal beceriler, iyi ilişkiler kurabilme, diğerlerine saygı duyma ve grup kurallarına uyma gibi, bireyin diğerlerine yönelik davranışlarını içerir (Çetin, Bilbay ve Kaymak-Albayrak, 2002). Kelly (1982) sosyal becerileri, çevreden onay almayı sağlayan ve bu davranışı devam ettiren, kişilerarası ilişki durumlarında kullanılan öğrenilmiş davranışlar olarak tanımlar. Benzer şekilde Korkut'a (1996) göre de sosyal beceriler, bireylerin olumsuz tepkilerden kaçmasına yarayan, sosyal olarak kabul görmüş ve iletişim kurmayı kolaylaştırıcı davranışlardır.

Literatürde sosyal beceri ile sosyal yeterlilik kavramlarının birbirleri ile ilişkisinin vurgulandığı görülür. Sosyal yeterlilik; sosyal, duygusal ve bilişsel beceriler, sosyal farkındalık, kendine güven ve başarılı sosyal uyum ile ilgilidir. Sosyal beceriler, bu bilgi ve becerilerin kişilerarası ilişkilerde uygun biçimde kullanımını ifade eder (Janet ve Bierman, 1998).

Sosyal beceri tanımları göz önüne alındığında sosyal becerilerin, kişilerarası ilişkilerde önemli rol oynadığı ve onay almayı sağlayıcı davranışlar olduğu görülür. Aynı zamanda sosyal becerilerin bireyin yaşamında yer alan kişilerden etkilenecek, öğrenme ile kazanılabildiği ve sosyal yeterlilik kavramının da bir parçası olduğu ifade edilebilir. Fair ve McWhirter'a (2002) göre çoğu insan, sosyal yeterlilik becerisini gözlemlerle, doğal yollardan öğrenir. Ancak bazıları için sosyal yeterliliği bu yolla kazanmak mümkün olmayabilir. Sosyal yeterlilik becerileri gençlere doğrudan öğretilebilir, böylece bu bireyler daha mutlu olabilirler.

Okul ortamı da, uygun toplumsal davranış biçimlerinin kazandırılabilceği bir sosyal çevredir. Okul temelli hazırlanan sosyal beceri programları, öğrencilerin risk davranışlarını azaltır dolayısıyla sosyal yeterliliklerini ve akademik performanslarını artırmaktadır. Bu programlar risk faktörleri olan madde kullanımını ve zorbalığı da önlerler (Fox ve Boulton, 2003; Farrer, 2004). Sosyal becerilerin geliştirilmesi, öğrencilerin güçlü ve olumlu akran ilişkileri geliştirmelerine, okul başarılarının artmasına yardımcı olur, aile üyeleri ve akranları ile sağlıklı ilişkilerin gelişimini destekler. Bunun yanı sıra sosyal beceri programları bireyin bir işveren, çalışan ve toplum üyesi olarak başarılı yetişkin rollerini keşfetmesine yardımcı olabilir (Christine ve Smith, 2004). Nitelikli sosyal ilişkiler ve iyi sosyal beceriler, sağlıklı psikolojik gelişimde, akademik başarıda ileride evlilik yaşamında ve iyi bir ebeveyn olmada rol oynamaktadır (Hair, Jager ve Garret, 2002).

Sosyal duygusal davranışların öğrenilmesinde, aile, akranlar ve okul gibi sosyal çevrenin etkisi önemlidir. Sosyal beceriler şu şekilde sınıflandırılabilir; temel iletişim becerileri, grupla bir işi yürütme becerileri, duygularla ilgili beceriler, saldırgan davranışlarla başa çıkma, stresle başa çıkma, plan yapma ve problem çözme becerileri (Akkök, 1996). Çubukçu ve Gültekin (2006) yaptıkları bir araştırmada ilköğretim öğretmenlerinin en çok puan verdikleri sosyal beceri alanının "ilişkiyi başlatma ve sürdürme becerileri" olduğunu bildirmişlerdir. Bunu sırasıyla "grupla iş yapma becerileri", "plan yapma ve problem çözme becerileri", "özdenetimini koruma becerileri", "stres durumu ile başa çıkma becerileri" ve "duygulara yönelik beceriler" izlemektedir.

Öğrencilerin sosyal becerilerini geliştirmek için, bazı sosyal beceri eğitimi programları geliştirilmiştir. Fair ve McWhirter (2002) tarafından geliştirilen bu programlardan biri de BLOCKS (Building Lives on Cooperative Knowledge Skills Program)'tur. Bu programın temel amacı, bireylerin diğerleri ile başarılı ilişkiler kurmalarını sağlamaktır. Bu program, işbirliği, sorumluluk, empati ve kendini kontrol gibi beceriler yolu ile, öğrencilerin arkadaşları ve yetişkinler ile olan ilişkilerinde, etkili olma ihtiyacını karşılar.

BLOCKS sosyal becerileri üç grupta ele alır. Bunlar: 1)İlişki kurma (akran grubunun önemini anlama, diğerlerinin ihtiyaçlarını önemseme, diğerlerini kabul etme, arkadaş edinmeyi öğrenme, güvenilir bir birey olmayı ve arkadaşlarını önemsemeyi öğrenme), 2)Olumlu sosyal ilişkiler geliştirme (saygı, iltifat etme becerileri, konuşma ve dedikodu), 3)Günlük yaşam için görgü kuralları (iyi davranış, yardım isteme, diğerlerine yardım önerme, uygun beklentiler gösterme). BLOCKS, Gardner'ın duygusal ve sosyal zekâ teorisi ile Bandura'nın sosyal öğrenme kuramını temel alan, didaktik, sistematik ve liderin özel bir eğitim almasını gerektirmeyen bir paket programdır.

Birbirinden farklı sosyo-ekonomik özelliklere sahip, farklı yaşam durumlarındaki ailelerden gelen öğrenciler, okul başarılarına, okula devamlarına ve arkadaş ilişkilerine olumsuz yönde etki eden, biyo-psikososyal gelişimlerini tehdit eden çeşitli sorunlarla karşılaşabilmektedirler. Okullar, okul öncesi dönemlerden itibaren bireylerin her açıdan gelişiminde, yetiştirilmesinde, nitelikli insan gücü olarak

toplumda yerlerini almalarını sağlamada oldukça önemli eğitim kurumlarıdır ve onların toplumsallaşması sürecinde önemli bir rol oynamaktadır (Özbeşler ve Duyan, 2009).

Yetersiz akran ilişkilerinin ve sosyal beceri eksikliğinin yaygınlığına ilişkin gözlemler, sosyal becerilerini öğretmek üzere eğitim programlarının hazırlanması gereğini doğurmuştur. Sosyal beceri eğitiminin altında yatan temel varsayım, kişilerin uygun sosyal davranışları gösterememe nedeninin bu becerileri bilmemeleri olduğudur. Dolayısıyla okullarda okul psikolojik danışmanları tarafından kullanılmak üzere sosyal beceri eğitim programlarının önemli olacağı düşünülmektedir. Bu amaçla araştırmacılar tarafından uyarlanan sosyal beceri eğitimi programının (BLOCKS), ilköğretim II. kademe öğrencilerinin sosyal beceri düzeylerine etkisinin incelenmesi amaçlanmıştır.

Problem

Sosyal Beceri Eğitimi Programının (BLOCKS) ilköğretim ikinci kademe öğrencilerinin sosyal beceri düzeylerini artırmada etkisi var mıdır?

Denence

Probleme dayalı olarak geliştirilen denenceler şöyledir:

Araştırmanın birinci denencesi “Sosyal beceri eğitimi verilen ilköğretim II. kademe öğrencilerinin sosyal beceri son-test puan dağılımları, bu eğitimi almayan öğrencilerin sosyal beceri son-test puan dağılımlarından anlamlı derecede daha yüksektir” şeklindedir.

Araştırmanın ikinci denencesi “Sosyal beceri eğitimine katılan ilköğretim II. kademe öğrencilerinin sosyal beceri son-test puan dağılımları, ön-test puan dağılımlarından daha yüksektir” şeklindedir.

Yöntem

Sosyal beceri eğitimi programının, ilköğretim II. kademe öğrencilerinin sosyal beceri düzeylerine etkisinin incelenmesi amaçlanan bu çalışmada, “ön-test, son-test, izleme ve kontrollü gruplu deneysel model” uygulanmıştır.

Denekler

Araştırmaya ilköğretim 6-7-8. sınıflara devam eden toplam 46 öğrenci katılmıştır. Araştırma yapılan Ankara Gölbaşı Gökçe höyük İlköğretim okulunda 6-7-8. sınıfa devam eden toplam 187 öğrenciye Sosyal Beceri Ölçeği (SBÖ) uygulanmıştır. Uygulama Sonucu SBÖ’den elde edilen toplam puan dikkate alınarak, sıralamada düşük puan alanlar, en düşük puan alandan başlanılmak üzere 44 kişilik bir grup oluşturulmuştur. Bunların 22’si deney grubuna, 22’si kontrol grubuna yansız olarak atanmıştır. Program süresince ortalamasının altında puan alan öğrencilere model olması açısından ortalamasının üstünde puan alan iki öğrenci deney grubuna, iki öğrenci kontrol grubuna atanmıştır. Gruplar belirlenirken cinsiyet ve puan açısından deney ve kontrol grubunun eşit olmasına dikkat edilmiştir. Bir öğrenci deney grubuna düzenli devam etmediğinden değerlendirmeye alınmamıştır. Dolayısıyla 13’ü

kız, 10'u erkek olmak üzere deney grubu 23 öğrenciden oluşmaktadır. Kontrol grubundan da eşit puana sahip olan bir öğrenci çıkarılmıştır. Uygulama öncesi her iki gruba da Kocayürek (2000) tarafından geliştirilen sosyal beceri ölçeği uygulanmıştır. Deney ve kontrol gruplarının ön test sosyal beceri puanları açısından aralarında fark olup olmadığını tespit etmek için bağımsız örneklem grupları arasındaki ortalamalar arası farkı ölçen Mann Whitney U testi sonucunda aralarında fark olmadığı görülmüştür ($Z = -1.842$, $p > .05$). Program, Hacettepe Üniversitesi Psikolojik Danışma ve Rehberlik Anabilim Dalı'nda doktora eğitimine devam eden araştırmacı tarafından, bir süpervizör denetiminde yürütülmüştür.

Veri Toplama Aracı

Veriler, Kocayörük (2000) tarafından geliştirilen 20 maddeden oluşan dörtlü Likert türündeki "Sosyal Beceri Ölçeği (SBÖ)" ile elde edilmiştir. Ölçekten elde edilen puanlar 20-80 arasındadır. Ölçekten alınabilecek yüksek puan, bireyin sosyal beceri gelişiminin olumlu olduğunu ifade etmektedir. Kocayörük (2000) tarafından ölçeğin iç tutarlılığını belirlemek için Cronbach-Alfa Güvenilirlik katsayısı hesaplanmış ve .75 olarak bulunmuştur. Ölçeğin kapsam geçerliliği için beş uzmanın görüşüne başvurulmuş, ölçeğin istenen sosyal beceri davranışlarını ölçtüğü görülmüştür.

İşlem Yolu

Fair ve McWhirter (2002) tarafından geliştirilen sosyal beceri eğitimi programı, bu çalışmayı yürüten araştırmacılar tarafından öncelikle Türkçe'ye çevrilerek Türk kültürüne uyarlanmıştır. Uygulamaya 2006 yılının Ekim ayında ön-testin yapılması ile başlanmış, 2007 yılının Ocak ayı başında son-test yapılmıştır. Onbeş oturumdan oluşan program, ortalama 45 dakika sürmüştür. Kontrol grubuna herhangi bir işlem uygulanmamıştır. Uygulama haftada iki kez yapılmıştır. Şubat ayının ikinci haftası da izleme testinin yapılması ile uygulama tamamlanmıştır.

İlköğretim ikinci kademe öğrencilerine uygulanan eğitim programı ilişki kurma, olumlu sosyal beceriler geliştirme, günlük yaşam için görgü kuralları olmak üzere üç bölümden oluşmaktadır. Bu bölümlerin içerikleri ise şu şekildedir:

- 1) İlişki Kurma: Akran grubunun önemini anlama, diğerlerinin ihtiyaçlarını önemseme, diğerlerini kabul etme, arkadaş edinmeyi öğrenme, güvenilir bir birey olmayı ve arkadaşlarını önemsemeyi öğrenme.
- 2) Olumlu Sosyal Beceriler Geliştirme: Saygı, iltifat etme becerileri, konuşma ve dedikodu.
- 3) Günlük Yaşam İçin Görgü Kuralları: İyi davranış, yardım isteme, diğerlerine yardım önerme, uygun beklentiler gösterme.

Oturumlarda uyarlanan BLOCKS programının içeriğinde yer alan çalışma kâğıtlarından yararlanılmıştır. Süreç boyunca ilgili olan çalışma kâğıtları öğrencilere dağıtılarak doldurmaları istenmiştir. Bazı çalışmalarda ise öğrenciler iki ya da daha fazla kişiden oluşan gruplarla çalışmalarını sürdürmüşlerdir. Öğrencilerin çalışmalarını tamamlamalarının ardından grupla paylaşımları sağlanmış ve konu ile ilgili sorularla ve cevaplarla çalışmalar pekiştirilmiştir. Çalışmalarda soru-cevap, drama, grup çalışması gibi tekniklerden yararlanılmıştır.

Veri Analizi

Veriler SPSS 10.0 İstatistiksel Paket Programı kullanılarak analiz edilmiştir. Araştırmada elde edilen veriler, grupların 23 öğrenciden oluşması nedeniyle parametrik olmayan istatistiksel yöntemlerle analiz edilmiştir. Deney grubunun ön test ve son test toplam puanlarını karşılaştırmak için Wilcoxon Eşleştirilmiş İki Örnek Testi kullanılmıştır. Deney ve kontrol grubunun sosyal beceri ölçeğinden aldıkları son test puanları arasında fark olup olmadığı Mann Whitney U testi ile kontrol edilmiştir. Ayrıca deney grubunun son testi ile izleme testi puanlarını karşılaştırmak için Wilcoxon Eşleştirilmiş İki Örnek Testi kullanılmıştır. Tüm analizler için istatistiksel anlamlılık düzeyi .05 kabul edilmiştir.

Bulgular ve Tartışma

Araştırmanın birinci denencesi “Sosyal beceri eğitimi verilen ilköğretim II. kademe öğrencilerinin sosyal beceri son-test puan dağılımları, bu eğitimi almayan öğrencilerin sosyal beceri son-test puan dağılımlarından anlamlı derecede daha yüksektir” şeklindedir. Tablo 1’de bu denenceye ilişkin bulgular verilmiştir.

Tablo 1. Deney ve Kontrol Gruplarının Sosyal Beceri Son-test Puanlarına İlişkin Mann Whitney U Testi Sonuçları

Gruplar	n	Sıra ortalaması	Sıra toplamı	u	z	p
Deney	23	29.91	688.00	22.000	-2.898	.004
Kontrol	23	18.33	422.00			

*p<.05

Tablo 1’de görüldüğü gibi sosyal beceri eğitimi verilen ve verilmeyen ilköğretim II. kademe öğrencilerinin sosyal beceri son-test puan dağılımları arasındaki fark .05 düzeyinde anlamlıdır.

Araştırmanın ikinci denencesi “Sosyal beceri eğitimine katılan ilköğretim II. kademe öğrencilerinin sosyal beceri son-test puan dağılımları, ön-test puan dağılımlarından daha yüksektir” şeklindedir. Tablo 2’de deney grubunun sosyal beceri ölçeğinden aldığı ön-test ile son-test puanlarının ortalamaları arasında fark olup olmadığını sınamak için yapılan Wilcoxon Eşleştirilmiş İki Örnek Testi bulguları verilmiştir.

Tablo 2. Deney Grubunun Ön-test ve Son-test Puanlarına İlişkin Wilcoxon Eşleştirilmiş İki Örnek Testi Sonuçları

Deney grubu ön-test/ son-test	n	Sıra ortalaması (Mean Rank)	z	p
Negatif	0	.00	-2.952	.003*
Pozitif	23	11.5		
Nötr	0			

*p<.05

Tablo 2’de görüldüğü gibi sosyal beceri eğitimi verilen ilköğretim II. kademe öğrencilerinin sosyal beceri ölçeğinden aldıkları ön-test ve son-test puan dağılımları arasında.05 düzeyinde anlamlı fark vardır.

Tablo 3. Deney Grubunun Son-test ve İzleme Testi Puanlarına İlişkin Wilcoxon Eşleştirilmiş İki Örnek Testi Sonuçları

Deney grubu son-test/ izleme testi	n	Sıra ortalaması (Mean Rank)	z	p
Negatif	9	14,56	-1.841	.066*
Pozitif	14	9,75		
Nötr	0			

*p>.05

Uygulamadan altı hafta sonra yapılan izleme testi sonucunda, Tablo 3’de de görüleceği gibi sosyal beceri eğitimi verilen ilköğretim II. kademe öğrencilerinin sosyal beceri ölçeğinden aldıkları son-test ve izleme testi puan dağılımları arasında.05 düzeyinde anlamlı fark bulunmamıştır.

Çetin’in (1999), altıncı sınıflarla olan çalışmasında, sosyal beceri eğitimi almış öğrencilerin, akranları tarafından gördükleri kabul düzeylerinde artış eğilimi olduğu sonucuna varmıştır. Bu bulgu araştırmacı tarafından, öğrenilen sosyal becerilerin günlük yaşama taşınabileceği konusunda umut verici olarak yorumlanmıştır (Çetin, Bilbay ve Kaymak-Albayrak, 2002). Uzamaz (2000) ise, sosyal beceri eğitiminin ergenlerin kişilerarası ilişkiler düzeyi üzerindeki etkisini incelemiş ve kişilerarası ilişkiler ölçeğinin alt boyutu olan besleyici ilişkiler üzerinde etkili olduğunu ortaya koymuştur.

Genç (2005), çalışmasını ilköğretimde öğrencilere kazandırılması gereken sosyal becerilerin gerçekleşme düzeyini belirlemek amacıyla Erzurum il merkezindeki 20 ilköğretim okulunda görev yapan 600 öğretmen ile yürütmüştür. Bulgulara bakıldığında, ilişkiyi başlatma, sürdürme ve grupla bir işi yapma, yürütme becerilerinde ortanın üzerinde; duygulara yönelik, saldırgan duygular ile başa çıkmaya yönelik, stres durumu ile başa çıkma, plan yapma ve problem çözme becerilerinde ise sosyal becerilerinin gerçekleşmesi orta düzeyde bulunmuştur.

Uz Baş (2010) araştırmasında sınıf-temelli olarak uygulanan sosyal beceri eğitimi programının, ilköğretim dördüncü sınıf öğrencilerinin güvengenlik ve saldırganlık düzeyleri üzerindeki etkisini değerlendirmiştir. Araştırma sonuçları, uygulanan sosyal beceri eğitimi programının deney grubundaki öğrencilerin güvengenlik düzeylerini arttırmada etkili olduğunu, saldırganlık düzeylerini azaltmada ise etkili olmadığını göstermiştir. Araştırmacı yalnızca koruyucu faktörleri güçlendirmeye odaklanan müdahale programlarının problem davranışların azaltılmasında, hem risk faktörlerini azaltmayı hem de koruyucu faktörleri geliştirmeye odaklanan programlar kadar etkili olmayabileceğini ifade etmiştir.

Literatür gözden geçirildiğinde, davranış bozukluğu olan öğrencilerin, sosyal beceri, işbirliği, özsaygı ve yeterlilik düzeylerinin daha düşük olduğu (Gendron, Royer, Bertrand ve Potvin, 2004), davranış problemleri veya sosyal etkileşim güçlükleri olan öğrencilerin sosyal becerilerini artırmak için okul temelli sosyal beceri programının uygulanmasının öğrenci gelişimini destekleyici olduğu (Verduyn, Lord ve Forrest, 1990) görülmektedir.

Sosyal beceri eğitimi, bir takım etkinliklerin uygulanmasını içerdiğinden, bu tür bir uygulamada oyun ve rol oynama tekniklerine yer verilmesi de becerilerin kalıcılığını artırabilir. Kocayörük (2000), ilköğretim II. kademe öğrencilerine iki hafta süreli drama eğitimi ile verilen sosyal beceri eğitimi programının etkililiğini araştırmıştır. Programda, yaratıcılık, prova, geribildirim ve pekiştirme, oyun ve rol oynama tekniklerine yer verilmiştir. Yapılan analiz sonucunda programın, öğrencilerin sosyal becerilerinin gelişimi üzerinde etkili olduğu bulunmuştur. Kocayörük tarafından yapılan çalışmanın bulguları, araştırmadaki bulgularla paralellik göstermektedir.

Okullar önleme çalışmaları için ideal ortamlardır. Öğrencilerin zamanlarının önemli bir kısmını okulda geçirmeleri, öğrencilere ulaşmanın kolaylığı, ayrıca veliler ve akranlara da ulaşma fırsatının bulunması okulları ideal önleme ortamları yapan başlıca özellikler arasındadır. Bunun yanında, okul temelli önleme programlarının okul çağındaki çocuklar arasında görülen olumsuz davranışları azalttığına dair güçlü, araştırmalara dayalı kanıtların olması da önleme çalışmalarının okullarda yürütülmesinin önemli bir gereksesidir (Uzbaş, 2009).

Sonuç ve Öneriler

Bu çalışmadan elde edilen bulgulara göre, 15 haftalık sosyal beceri eğitimi verilen deney grubundaki ilköğretim II. kademe öğrencilerinin sosyal beceri son-test puan dağılımları, eğitim verilmeyen kontrol grubundaki öğrencilerin sosyal beceri son-test puan dağılımlarından anlamlı derecede yüksek bulunmuştur. Ayrıca bu sonucun altı hafta sonra yapılan değerlendirmede de sürdüğü görülmüştür. Bu bulgu, verilen sosyal beceri eğitiminin, ilköğretim II. kademe öğrencilerinin sosyal beceri düzeyleri üzerinde anlamlı derecede etkili olduğunu ve bu etkinin uzun dönemde de korunduğunu göstermiştir.

Uygulanan sosyal beceri eğitiminin, bireylerin sosyal beceri düzeylerine olumlu yönde etkili olmasında, pekiştirmenin, oturumların haftada iki kez yapılmasının ve uygun etkinliklerin rolünün olduğu söylenebilir. Ayrıca öğrenciler, grup içerisinde kendi yaşantılarını gözden geçirme ve paylaşma olanağı bulmuşlardır. Sosyal öğrenme yaklaşımının, kısa sürede davranış değiştirmede etkili olması nedeniyle, yapılan izleme testinde de kazanımların korunduğu gözlenmiştir.

Sonuç olarak, gerek çocuğun sağlıklı ruhsal gelişimi, gerekse yetişkinlikte karşılaşılabileceği çeşitli bozukluklar açısından sosyal beceri eğitimlerinin önleyici bir rolü olabilir. Hazırlanan sosyal beceri programları, öğrencilerin risk davranışlarını azaltmakta, dolayısıyla sosyal yeterliliklerini ve akademik performanslarını artırmaktadır. Ayrıca öğrencilere ne kadar erken dönemde eğitim verilmeye başlanırsa, eğitimin etkililiği o kadar etkili ve sürekli olur.

Bu araştırmanın sonuçları ışığında araştırmacılara bazı önerilerde bulunabilir. Sosyal Beceri eğitimlerinin öğrencilerin benlik saygısı, iletişim becerisi gibi durumlara etkisi araştırılabilir. Aynı şekilde bu eğitim programları ergenler için geliştirilebilir. Öğrencilerin gelişiminde önemli etkisi olan aileler ve öğretmenler için de benzer programlar geliştirilerek etkililiği araştırılabilir.

Ülkemizde yaşanan pek çok gelişmeden ve değişimden dolayı okullardaki psikolojik danışma ve rehberlik servislerine olan ihtiyacın daha da arttığı yapılan araştırma sonuçlarında da görülmektedir. Gerek öğrencinin sağlıklı ruhsal gelişimi, gerekse yetişkinlikte karşılaşılabileceği çeşitli bozukluklar açısından okullarda verilen eğitimlerin önleyici bir rolü olabileceği söylenebilir. Okul temelli hazırlanan önleyici programların öğrencilerin antisosyal davranışlarını azalttığı dolayısıyla sosyal yeterliliklerini ve akademik performanslarını arttırdığı görülmektedir. Bu programlar riskli davranışlardan bazıları olan madde kullanımı, zorbalık ve diğer problemleri de engelleyebilmektedir. Dolayısıyla okul psikolojik danışmanlarına bu noktada pek çok görev düşmektedir (Arıcıoğlu ve Tagay, 2008).

Okul psikolojik danışmanları tarafından, okullarda öğrencilerin akademik gelişimlerine paralel olarak, sosyal beceri gelişimine yönelik destekleyici programlara yer verilmesi yönünde uygulamaların artırılmasına çalışılmalıdır. Bunun yanı sıra, ebeveynlere ve öğretmenlere yönelik destek çalışmaları, öğrencilere kazandırılan sosyal becerilerin kalıcı olmasına ve öğrencilerin bu becerileri her ortama aktarabilmelerine yardımcı olunabilir.

Kaynaklar

- Akkök, F. (1996). *İlköğretimde sosyal becerilerin geliştirilmesi*. Ankara: M.E.B Yayınları.
- Arıcıoğlu, A. ve Tagay, Ö. (2008) Okullarda ruh sağlığı hizmetleri. *Kuramsal Eğitimbilim*, 1 (2), 76–83.
- Bacanlı, H. (2005). *Sosyal beceri eğitimi*. Ankara: Nobel Yayıncılık.
- Christine, D.B. & Smith, J. (2004), *Teaching social skills*. 3,5. National Center on Secondary Education and Transition University of Minnesota. Elde edilme tarihi: 20 Ekim 2005.
<http://www.neceset.org>
- Çetin, F., Bilbay, A.A. ve Kaymak-Albayrak, D. (2002). *Araştırmadan uygulamaya çocuklarda sosyal beceriler grup eğitimi*. İstanbul: Epsilon Yayınları.
- Çubukçu, G. (2006). İlköğretimde öğrencilere kazandırılması gereken sosyal beceriler. *Bilig Bahar*, sayı 37.
- Fair, C.A. & McWhirter, J.J. (2002). *BLOCKS: Building lives on cooperative knowledge skills. Trainer's Manual And Student Workbook. (Treatment Manual)* Tempe, AZ: Arizona State University.

- Farrer, S. (2004). *School-based program promotes positive behaviour, reduces risk factors for drug use other problems*. Nida Notes, 18,6. Elde edilme tarihi: 10 Ocak 2006. http://www.drugabuse.gov/NIDA_notes/NNvol18N6/School.html
- Frankel, F., Myatt, R. & Cantwell, D. P. (1995). Training outpatient boys to conform with the social ecology of popular peers: Effects on parent and teacher ratings. *Journal of Clinical Child Psychology*, 24 (3), 300–310.
- Fox, C. ve Boulton, M.J. (2003). The social skills problems of victims of bullying: self, peer and teacher perceptions. *British Journal of Educational Psychology*, 75, 313–328.
- Gander, Mary J. & Gardiner, Harry W. (1993), *Çocuk ve ergen gelişimi*, Çeviri: Ali Dönmez, Nermin
- Genç, S.Z. (2005). İlköğretimde sosyal becerilerin gerçekleşme düzeyinin belirlenmesi üzerine bir araştırma. *Kastamonu Eğitim Dergisi*, 13(1), 41–54
- Gendron, M. Royer, E., Bertrand, R. & Potvin, P. (2004). Behaviour disorders, social competence and the practice of physical activities among adolescence. *Emotional and Behavioral Difficulties*. Sage Publications, 9(4), 249–259.
- Hair, E.C., Jager, J. & Garret, S. (2002). *Helping teens develop healthy social skills and relationships: what the research shows about navigating adolescence*. Child Trends Research Brief. Elde edilme tarihi: 08 Ocak 2006. <http://www.childtrends.org>
- Janet, A. W & Bierman K. L. (1998). *Social competence*. Gale Encyclopedia of Childhood & Adolescence. Pennsylvania:The Pennsylvania State University. Elde edilme tarihi: 04 Mart 2006. http://www.findarticles.com/p/articles/mi_g2602/is_0004/ai_2602000487
- Kelly, J.A. (1982). *Social-skills training: a practical guide for interventions*. Newyork: Springer Publishing Company Inc.
- Kocayörük, A. (2000). *İlköğretim öğrencilerinin sosyal becerilerini geliştirmede dramının etkisi*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara Üniversitesi: Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Korkut, F. (1996). İletişim becerileri eğitiminin lise öğrencilerinin iletişim becerilerini değerlendirmelerine etkisi. *3P Dergisi*,4 (3), 191–198.
- Özbeşler, C. ve Duyan, V. (2009). Okul ortamlarında sosyal hizmet. *Eğitim ve Bilim*, 34 (154), 17–25
- Uz Baş, A. (2010). Sınıf-temelli bir sosyal beceri eğitimi programının ilköğretim dördüncü sınıf öğrencilerinin güvengenlik ve saldırganlık düzeyleri üzerindeki etkisi. *Uluslararası İnsan Bilimleri Dergisi*. Cilt:7 Sayı:2
- Uzamaz, F. (2000). *Sosyal beceri eğitiminin ergenlerin kişilerarası ilişki düzeylerine etkisi*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Çukurova Üniversitesi, Ankara.
- Uzbaş, E. (2009). Okul psikolojik danışmanlarının okulda saldırganlık ve şiddete yönelik görüşlerinin değerlendirilmesi. *Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, Yıl 9, Sayı 18, 90–110
- Verduyn, C.M., Lord, W. ve Forrest, G.C. (1990). Social skills training in schools: An evaluation study. *Adolescence*,13(1): 3–16.